

שני חת

יציאת שבת
5:29

כניסת שבת
4:30

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת לך-לך, מרחשון תשע"ה שנה שלוש ושש, גיליון מס' 3

פרשת לך-לך, מרחשון תשע"ה

גיליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

אברהם

"ויהי ריב בין רעי מקנה אבכם ובין רעי מקנה לוט"

פרשתנו מספרת על ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט (יג, ז). הרקע למריבה, ככתוב במדרש (בראשית רבה מא, ה): "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט" - רבי ברכיה בשם רבי יהודה בן רבי סימון אמר: בהמתו של אברהם אבינו היתה יוצאה זמומה ובהמתו של לוט לא היתה יוצאה זמומה. היו אומרים להם רועי אברהם: הותר הגזל. היו אומרים להם רועי לוט: כך אמר הקב"ה לאברהם (יב, ז): 'לזרעך אתן את הארץ הזאת', ואברהם פָּרְדָה עֲקָה ואינו מוליד, למחר הוא מת ולוט בן אחיו יורשו, נָאִין אֶקְלִין - מְדִידָהוּן אִינוּן אֶקְלִין (ואנו אוכלים משלנו)".

לכאורה, הרי נכון לזמן בו נאמרה, הטענה נכונה. אם אברהם אכן עתיד לרשת את כל ארץ שבעת עממין ולוט הוא היחידי היורש אותו, מה איכפת לרועי מקנה אברהם, אם רועי לוט לוקחים "על החשבון"? אלא, שבהמשכו של אותו מדרש נאמר: "אמר להם הקב"ה: כך אמרתי לו (טו, יח): 'לזרעך נתתי, אִימְתִי לְקִשְׁעֵקְרוּ שבעה עממים מתוכה, ויהכנעו והפרזי אז יושב בארץ' (יג, ז) - עד עכשיו מתבקש להם זכות בארץ". לכאורה, הרי צריכה התשובה להנתן על ידי רועי אברהם ומדוע היא ניתנת דווקא על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו?

חשוב לראות את הדברים מנקודת מבט שונה במקצת. כיצד פותר אברהם את הבעיה? (יג, ח - ט): "ויאמר אבכם אל לוט: אל תהי מקריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך, כי אנשים אחים אנחנו. הלא כל הארץ לפניך הפך לא מעלי, אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה". אברהם מבקש להפריד מעל לוט, כיוון שדרכו של אברהם שונה מדרכו של לוט. אולם, הוא נותן ללוט, את זכות הבחירה הראשונה. לוט אינו מכזיב (שם, י - יא): "וישא לוט את עיניו ויבא את כל כפר היקדן כי בלה מִשְׁקָה, לפני שחת ה' את סדם ואת עמרה כגון ה' קָאֶךְ מְכָרִים בְּאֶכָה צַעַר. וַיִּבְחַר לו לוט את כל כפר היקדן וַיֵּשֶׁע לוט מִשְׁקָם, וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אֶחָיו". לוט בוחר את סדם, עליה נאמר בפרשתנו (יג, יג): "וַאֲנָשֵׁי סָדָם רָעִים וְחָסְאִים, לְהִי מְאֹד". לוט מקבל את הצעתו של אברהם ובוחר להתחבר לעדת רשעי סדם.

אברהם הוא איש השלום. למרות שהארץ מגיעה לו בזכות, אין הוא מנצל זכות זו ומעדיף לאפשר ללוט את הבחירה. הסיבה לרצונו להמנע ממריבה, מובאת בפסוק עצמו (יג, ז): "וַהֲקִנְעִי וְהִפְרַזִּי אֲזַיֵּשׁ בְּאֶרֶץ". אומר ה"תולדות יצחק" במקום, שאברהם ביקש להמנע מחילול ה'.

המתבקש מהדברים ברור. לא פעם פורץ ויכוח בעניינים שונים, בין אנשים שונים, בעלי דעות שונות. הוויכוח מתלהט ובמהלכו אין מסתכלים, כיצד רואים האחרים, אלה שלא ברורים להם מניעי הוויכוח את הדברים ובכך נגרם לא פעם חילול ה', ר"ל. ראוי, על כן, ללכת בדרכו של אברהם, דרך השלום והפשרה.

נפתלי יערי

גיליון זה מוקדש לע"נ ר' חיים שמואל ב"ר נפתלי יערי ז"ל, נלב"ע ט' במרחשון תשכ"ו ולע"נ משפחות ון דר ולדה ומינדוס שנספו בשואה הי"ד

כמו כן, מוקדש גיליון זה ע"י ר' יוסף בודנר נ"י

לע"נ אחיו, ר' נפתלי ב"ר מנחם מנדל בודנר ז"ל, נלב"ע ה' במרחשון תשס"ה

תנצב"ה

לאורם נלך / עורך: נפתלי יערי

"אל הארץ אשר אָרְצָךְ" (יב, א)

כבר בילדותו, מילאו את לבו של מרן הרב קוק זצ"ל, געגועים לארץ ישראל. משחק מיוחד במינו המציא הילד אברהם יצחק, כדי לשעשע את עצמו ואת חבריו בני גילו ב"חדר". בשעת ההפסקה, היו התלמידים מסתדרים שורות שורות, תרמיליהם על שכמם ומקלות בידיהם, כאילו מתכוונים הם ללכת בדרך ארוכה, והוא אברהם יצחק מתייצב בראשם. הילדים שואלים זה את זה: "אנה אנו הולכים?" והוא משיב: "לארץ ישראל" ופניו קורנות מאושר.

על פי "מלאכים כבני אדם"

"ומלכי-צדק מלך שלם הוציא לחם נין... ויברכהו" (יד, יח - יט)

רבי לוי יצחק מברדיצ'ב נסע לחזר בעיירות ולקבץ כספים להכנסת כלה, שהייתה בתו של אדם חשוב. בדרכו, נכנס יום אחד אצל רב אחד. כששמע הרב את מטרת ביקורו של רבי לוי יצחק, פָּרְכו שיהיה ה' בעזרו ויצליח דרכו ושיזכה היהודי הנצרך להשיא את בתו מתוך הרחבה.

ענה לו רבי לוי יצחק: התורה מספרת לנו "ומלכי-צדק מלך שלם הוציא לחם נין... ויברכהו" - תחילה "הוציא לחם נין" ולאחר מכן "ויברכהו". תחילה צריך לתת ורק אחר כך להשפיע ברכות.

על פי "אמרי יושר"

"הוא עמק המלך" (יד, יז)

בסוף המאה ה-19 חי בירושלים, רבי צבי מיכל שפירא, איש צדיק ותמים שישב כל חייו על התורה ועל עבודת ה'. הוא הקפיד כל ימיו שלא לצאת אל מחוץ לחומות העיר העתיקה. כל לילה היה נוהג רבי צבי מיכל, ללכת מביתו ב"בתי מחסה" לכותל המערבי ולומר שם "תיקון חצות", תפילתו המרגשת הייתה נשמעת למרחוק.

בשנת תרנ"ח, ביקר בארץ הקיסר הגרמני - וילהלם השני, לקראת ביקורו רבתה התכונה בכל העיר. הרבנים וראשי הקהל בירושלים, החליטו לצאת לקראת הקיסר ולברך את הברכה המקובלת: "ברוך שְׁחַלַק מִכְבוֹדוֹ לְבִשְׂרֵךְ נָדָם". אותה עשה תהה רבי צבי מיכל, כיצד עליו לנהוג למחרת היום: האם הוא מחויב לצאת אל מחוץ לחומה ולברך את ברכת המלכים, מדין "אל תפרוש מהציבור", או שמא אין מצווה זו חלה עליו כיוון שמעולם לא יצא מחוץ לחומות ירושלים?

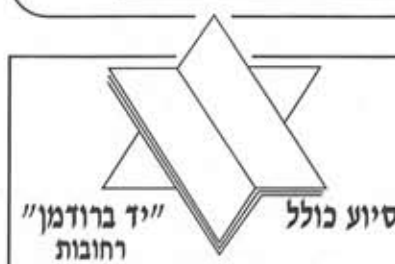
באותו לילה, הלך רבי צבי מיכל כדרכו לכותל המערבי לאמירת "תיקון חצות", לפתע מעד בדרכו ורגלו נחבלה, מיהרו אליו כמה ממקורביו שליוו אותו בדרכו ולהפתעתם במקום שיגנח מכאב, ראו והנה הוא מחייך בשמחה.

שאלו אותו האנשים: "רבי צבי מיכל - לשמחה, מה זו עושה?"

"ברוך המקום" - השיב רבי צבי מיכל בדבקות רבה, "ברוך הוא וברוך שמו, שהתיר ספקותי לגבי יציאתי מחוץ לחומה מחר, עתה לכל הדעות פטור אני מכך".

על פי "ירושלים שבין החומות"

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק
העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודיניות, בית שפירא, רחובות
טלפון: 08-9412048

אתרנו באינטרנט: www.piruma.com/siach

הדפסה: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

"כהן לאל עליון"

אחרי שאברם שב מהכות את המלכים, הוא מגיע לסביבות העיר "שֶׁלֶם" - שמה הקדום של "ירושלים". מִלְכֵי-צֶדֶק מלך העיר, בא לקראתו עם לחם ויין, כדי לכבד את המנצח (יד, יח). מה פשר השם "מִלְכֵי-צֶדֶק"? יש להניח, שזה לא שם פרטי, אלא כינוי לשושלת מלכי העיר, כמו למשל, התואר "פרעה". והנה, גם בספר יהושע (פרק י, פסוק א) נאמר: "וַיְהִי כְשֶׁמֶעַד דְּנִי-צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם...". מִלְכֵי = "לְאֻדְנִי", ושניהם מולכים על עיר, המזוהה עם "צדק". זהו צביונה של העיר, עוד לפני שגרו בה ישראלים. גם בתקופה הישראלית, אומר עליה הנביא ישעיה (ישעיה א, כא): "אֵיכָה הִיְתָה... קִרְיָה נְאֻמָּה, מְלֻאָתִי מִשֶּׁפֶט, צֶדֶק יִלְיָן בָּהּ! ואחרי שהי יעניש שם את הפושעים, שוב יקראו לה: "עיר הצדק, קִרְיָה נְאֻמָּה" (שם, פסוק כו).

ונחזור ל"מִלְכֵי-צֶדֶק": הוא נושא בתואר נוסף (יד, יח): "כהן לאל עליון". ומיהו "אל"? זהו הפרשנים המסורתיים אומרים, שהכוונה לקב"ה. אבל על כך יקשה: אם אברם אבינו הגיע לארץ לא לפני הרבה זמן, איך הוא כבר הפך את "שֶׁלֶם" לעיר מאמינה בהי? אלא, אומר בעל "דעת מקרא": "מתוך מקורות חיצוניים (למקרא, מקורות מסופוטמיים, כנעניים ואחרים), ידוע, שגם בני כנען האמינו" באליל כלשהו, שהיה "עליון". כלומר, איחד בתוכו את כל כוחות הטבע, וזה בניגוד לעובדי האלילים, שהאמינו, שלכל כוח בטבע יש אליל משלו. אמונה כנענית זו, הייתה, אם כן, מפותחת יותר משאר עובדי האלילים, ויש לה דמיון לאמונה המונטאיסטית שלנו.

מפי פרופ' יהודה אליצור ז"ל, שמעתי הרחבה לעניין:

ההבדל בינם לבינינו הוא, שעל פי המיתולוגיה הכנענית, למלך "עליון" זה - היו בנים ובנות (בעל, עשתורת, כְּמוֹשׁ ועוד). וכשהוא הגיע לגיל מופלג, אל זה פרש לגמלאות, הניחוהו בְּמִשְׁעָן "בית הבראה", "גן עדן", והבן הבכור היה יורשו. והנה, מִלְכֵי-צֶדֶק, שהיה כהן לאל זה, מברך את אברם בשם האל שלו ורומז לו, שבעצם, הם בעלי אותה אמונה, ואברם יכול לחבור אליו. אבל אברם אינו נופל בפח, ועונה שם בפרק יד (פסוק כב): "הֲרִמֹתִי יְדֵי אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי עֵלְיוֹן...". מִלְכֵי-צֶדֶק אמר: "ברוך אברם לאל עליון" (שם, פסוק כ). כלומר, אנטנו לא מאותו הכפר... ומה גרם לכנענים להיות כה מפותחים? התלות בחסדי שמים: אם לא יעבדו "חזק" את האל, לא יהיה גשם. אילוץ זה גרם להם להשקיע באמונה, כמו שהאילוץ הבטחוני מאלץ את חכמינו לפתח כלי נשק מתוחכמים. מי שישב על מים רבים של נהרות, לא צריך להתאמץ. עקרון זה גם הפך את ירושלים לעיר קדושה, כי היא נמצאת על סף המדבר. אם יש בצורת, הם הראשונים לסבול. לכן, גם על יושביה לעשות מאמץ רוחני גדול, כדי שלא תהיה בצורת... לכן, הביאנו הי דווקא לארץ זו, כדי לאלצנו לשמור איתנו על קשר...

מנחם אדלשטיין

"מתורתם"

שעשה אנגריא בתלמידי חכמים

"ידע תדע פי גר יקנה זקצק צאָרץ לא להם נצבדום נענו אותם, אָרְבַּע מאות שָׁנָה" (טו, יג). אפשר להבין, שגרות ועבודת אלו - אינן תוצאה של חטא או פגם, אלא סיבה אחרת עומדת מאחוריהן. אמנם, היו מרבותינו שראו בהן גמול למעשה שעשה אברהם אבינו. הגמרא במסכת נדרים (לב, א) מביאה שלוש דעות בעניין: "אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתיים ועשר שנים? מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר (יד, ד): 'וַיִּקַּח אֶת חֲנִיכָיו וְלִידֵי בֵיתוֹ'. ושמואל אמר: מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה, שנאמר (טו, ח): 'בְּקָה אֲדַע פִּי אֵיךְ שָׁנָה'. ורבי יוחנן אמר: שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר (יד, כא): 'תן לי הנפש וְהַרְקֵשׁ קַח לְדִי'". רבי אבהו ורבי יוחנן קושרים את "ברית בין הבתרים" לפרק שלפניה - מלחמת ארבעת המלכים את החמשה. שם נאמר, שאברהם הוציא למלחמה את שלוש מאות ושמונה עשרה חֲנִיכָיו אנשי ביתו. לכן קורא רבי אבהו "אנגריא בתלמידי חכמים". הקריאה השטחית של דברי רבי אבהו, מבינה, שגיוס תלמידי חכמים למלחמה היא "בזבוז זמן" עבורם. לכן, היה צריך אברהם להלחם בעצמו בארבעת המלכים ולא להטריח את חֲנִיכָיו. אין ספק, שפרשנות זו איננה עולה בקנה אחד עם ההיגיון.

וכי כח של שלוש מאות ושמונה עשרה אנשים, הוא כח גדול מדי בשביל מלחמה מסוכנת כמו זאת שנלחם אברהם בקְדָרְלֶמֶךְ ובמלכים אשר איתו! וכי היה על אברהם לצאת לבדו! האם אותם ילידי ביתו עסקו כל זמנם בלימוד תורה ולא פירשו ממנה, למלא את צרכי ביתו של אברהם? סביר יותר להבין, שרבי אבהו פקפק בצדקתה של אותה מלחמה - הצלת מלכות סדום מידי קְדָרְלֶמֶךְ - ולא ראה בה סיבה טובה לסכן את נפשו של חֲנִיכָיו. אברהם עצמו, נטל את הסיכון בכדי להציל את אחיינו לוט, אולם ייתכן, שלא הייתה לו הרשות לסכן אחרים עבור כך. אם נחבר את דברי רבי אבהו עם דבריו של רבי יוחנן, נוכל לטעון טענה מורכבת יותר. לפי רבי יוחנן, אברהם אבינו "פספס", ברגע שהסכים לדברי מלך סדום "תן לי הנפש" ולא הכניס אותם תחת כנפי השכינה. כאשר חזר אברהם כְּמֻנְצָח, היה בידו "לעשות נפשות" לעבודת הי' ולגייר את אלה שנפעמו כל-כך ממעשי גבורתו ומסיוע הי' שזכה לו. לא בכדי דרשו חז"ל, שביקשו אותם מלכים למנות את אברהם למלך עליהם. אם היה אברהם בוחר לנצל את השעה ולהכניס את יושבי ארצו תחת כנפי השכינה, הייתה המלחמה מקבלת את הצדקתה. או אז, גם דבריו של רבי יוחנן וגם דברי רבי אבהו לא היו נאמרים. אולם, מאחר שבחר אברהם להסתפק בהצלתו של לוט, חזר הספק לקנן במלחמתו. (על פי דברים מהרב מדן) **איתי וייס**

פינת הדלמה

דיני שאלת גשמים

המשנה במסכת ברכות (ה, ב) אומרת: "ושואלין הגשמים בברכת השנים". בני אשכנז נוהגים לומר "ותן ברכה" בימות הקיץ, ובימות החורף - "ותן טל ומטר לברכה". בני ספרד נוהגים לומר "ברכנו..." ובימות הקיץ - "ברך עלינו... ותן טל ומטר...". נסכם את המקרים השונים, ביחס לאדם ששכח לשאול גשמים: **א.** נזכר קודם שסיים ברכת השנים - פסק "המשנה ברורה" (ק"ז, סקט"ו), שיאמר במקום שנזכר וימשיך מאותו מקום שנזכר בו. אם נזכר אחר "כשנים הטובות" - יחזור ויאמר "וברך שְׁנַתְנוּ שְׁנֵים הַטּוֹבוֹת", כדי שיהיה מְעִין החתימה סמוך לחתימה. **אך** סיים ה"משנה ברורה", שיותר טוב שלא יאמר במקום שנזכר, אלא ישוב ל"ותן טל ומטר" ויאמר את הברכה כסדרה.

ב. סיים ברכת השנים ולא התחיל "תקע בשופר" - ה"מגן אברהם" (שם, סק"ה) ועוד אחרונים פסקו שיאמר שם "ותן טל ומטר לברכה". אמנם, ה"משנה ברורה" הכריע (שם), שלא יאמר במקום שנזכר אלא ב"שומע תפילה". הראשון לציון - הרב יצחק יוסף ("ילקוט יוסף", עמוד רנב) פסק, כ"מגן אברהם". ה"אור לציון" (ח"ב, פ"ז, תשובה לב) פסק, שאם חושש שמא ישכח להזכיר ב"שומע תפילה", עדיף שיאמר קודם "תקע בשופר". **ג.** הרב חיים קנייבסקי ("אשי ישראל" פכ"ג, הערה קעה) והרב משה שטרנבוך ("תשובות והנהגות" - ח"ב, סימן נח) הוסיפו, שכן הדין לגבי אדם שנזכר לאחר אמירת "ברוך אתה הי' של ברכת השנים, שלא יסיים "למדני חוקיך" ויאמר "ותן טל ומטר" כפי שפסק ה"ביאור הלכה" (סימן קיד, ד"ה בלא חתימה) ביחס למקרים אחרים, אלא יסיים "מברך השנים" וישאל גשם ב"שומע תפילה". **ד.** התחיל "תקע בשופר" - ישאל ב"שומע תפילה".

הרב אריה ויזל

"חנוך לנער"

פרשתנו מתחילה במילים (יב, א): "ויאמר הי' אל אָבְרָם: לְךָ-לְךָ מֵאֲרָצְךָ וּמְוֹלְדֶיךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ, אֵל הָאָרֶץ אֲרָצְךָ". כלומר, אברהם יוצא מארצו ומולדתו, על פי ציווי של הקב"ה. אך בסוף הפרשה הקודמת, פרשת נח, אנו קוראים (יא, לא): "וַיִּקַּח תָּבַח אֶת אָבְרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרֶן בֶּן בְּנוֹ וְאֶת שָׂרִי בְּלֶתוֹ אֵשֶׁת אָבְרָם בְּנוֹ, וַיִּצְאֻהוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׁדִים לְלֶכֶת אֲרָצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ עַד חָרָן וַיִּשְׁבּוּ שָׁם". כלומר, יציאתו של אברהם מתרחשת בגלל יציאתו של אביו ומשפחתו. רש"י במקום כותב: "וְהָלַךְ כָּבֵד יָצָא מִשָּׁם עִם אָבִיו וְבָא עַד לַחֲרָן? אֵלָּא, כִּךְ אָמַר לוֹ: הִתְרַחַק עוֹד מִשָּׁם וְצָא מִבֵּית אָבִיךָ". בכך מנסה רש"י ליישב את הסתירה בין שני הפסוקים, אך עדיין נשארת השאלה לגבי המילה "מְוֹלְדֶיךָ", שהרי חרן לא הייתה מולדתו של אברהם, אלא "אור כַּשְׁדִים". המדרש בילקוט שמעוני (רמז עז) מיישב את הסתירה בצורה שונה, וזו לשונו: "אני הי' אשר הוצאתיך מאור כַּשְׁדִים" (טו, ז), כפתוהו ועקדהו לאברהם, והניחוהו על גבי הארץ, והקיפו לו עצים מארבע רוחותיו - הי' אמות לכל צד, וגבהן של עצים הי' אמות, ועד אותה שעה לא הכיר תרח את בוראו. מיד באו שכניו ובני עירו וטפחו לו על ראשו, א"ל: בושך בושה גדולה וְקָלְמָה. בן, שהיית אומר עליו שהוא יורש העולם הזה והעולם הבא - שָׁרְפוּ נִמְרֹד בָּאשׁ? מִיִּד תִּגְלַגְלוּ רַחֲמֵי שֶׁל הַקָּבִ"ה וִירַד וְהִצִּילוּ. אמר תרח בלבו: שמא יעמדו ויהרגו את

בני, עמד ויצא משם, שנאמר (יא, לא): 'ניקח תרחי וגוי ובשכר שיצא משם לשם שמים, המליכו הקב"ה לאברהם אבינו בחייו ל"ה שנה". רוצה לומר, אברהם אכן יצא מאור כַּשְׁדִים על פי ציווי של הקב"ה, אלא, שתרח כיוון שהכיר בקב"ה, נקראת היציאה על שמו ואף זכה לשכר על כך. ייתכן, שניתן ליישב את הסתירה בדרך נוספת. אברהם אכן יצא מאור כַּשְׁדִים, על פי ציווי של הקב"ה. תרח הצטרף אליו מתוך הסיבות המפורטות במדרש דלעיל. אלא, שאברהם כיבד את אביו ולפיכך נקראה היציאה על שמו, ורק אחרי מות אביו - נזכר הציווי שניתן לאברהם לבדו. רמז לדבר, ניתן אולי למצוא בפרשת וַיְכַא (יח, יט): "כִּי דַעְתִּי, לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אֲחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דְרָכַי הִי לְעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט". הנחלת המסורת לבניו אחריו, היא שזירה של שרשרת דורות, בה חוליה שזורה בחברתה. מי שכיבד את הוריו בחייו, יכול להנחיל את המסורת לבניו אחריו, אשר יקיימו את המסורת מכח אותה מצווה של כיבוד אב נאם.

נפתלי יערי